

“Daha Usta ve Kararlı Bir El”: Giorgio Vasari’nin *Lives of Artists*’inde Manzara Resminin Tarihi”¹

Karen Hope Goodchild²

Çeviren: Batuhan Ferhatoglu

Giorgio Vasari, boyalı manzara resmini anlatmak için sıklıkla *paese* sözcüğünü kullanır. *Lives of the Artists*’in (Sanatçıların Hayat Hikayeleri) ilk baskısında (1550) *paese* sözcüğüyle seksen dokuz kez karşılaşırız. 1568 baskısında bu sayı 207’ye yükselir. Vasari’nin uzak alan betimlemelerini içeren manzara resimlerinden söz ederken kullandığı bir sözcük olan *lontano*’nun sıklığı, iki baskı arasında kırk ikiden yüz yirmi altıya çıkar.¹ Vasari, metnini on altıncı yüzyıla dek yaşayan sanatçılara genişleterek kendi yorumunu da manzara resmine genişlettiği ortadadır. Bu makalede Vasari’nin İtalyan ressamların kusursuz manzara resmine ulaşmada kaydettiklerini düşündüğü tarihsel ilerlemeyi ortaya koyarak *Lives*’daki manzara resmini araştıracağım. Ardın-

¹ Karen Hope Goodchild’ın 2011’de kaleme aldığı “A Hand More Practiced and Sure”: The History of Landscape Painting in Giorgio Vasari’s “Lives of the Artists” adlı makalesinin çevirisidir.

² Karen Hope Goodchild, South Carolina’nın Spartanburg şehrindeki Wofford College’da Sanat ve Sanat Tarihi Profesörü ve Bölüm Başkanı’dır. Son zamanlarda manzara teorisi, Giorgio Vasari, Piero di Cosimo ve Agnolo Bronzino üzerine makaleler yayımlanmış ve araştırmaları *Artibus et Historiae* ve *Source* gibi akademik dergilerde yer almış, ayrıca Ashgate Research Companion to Giorgio Vasari (2016) adlı eserde de yayınlanmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.wofford.edu/academics/interim/staff>

Resim 1:

Giorgio Vasari, "Landscapes with Burning Building", 1540-1548, Arezzo, Casa Vasari, Sala del Trionfo della Virtù. Fotoğraf: Arezzo İl Kültür ve Miras Müdürlüğü - Mimari Miras, Peyzaj, Tarihi, Sanatsal ve Etno-antropolojik Miras Süpervizörlüğü'ne ait izniyle.

dan Vasari'nin 1550 ve 1568 baskıları arasında kendi metninde yaptığı kimi değişiklikleri çözümleyecek ve bu düzeltmelerin bir bakıma Kuzey Avrupa manzara resmine karşılık yapılmış olduğunu ileri süreceğim.

Başlarken bu çalışmanın niçin gerekli olduğuyla ilgili konuşalım. Vasari'nin *Vite*'si sanat ve sanatçılara değin koca büyüklükte bir bilgi sunmasına ve bununla koşut olarak koca bir sanat tarihi yazını tetiklemiş olmasına karşın onun metninin manzara resmine ilişkin ne söylediği çalışılmamıştır. Peki neden? İki gerekçe ön plana çıkar. Birincisi *disegno*'yu³ destekleyen Vasari'nin, Roma-Toskana yanlılığı nedeniyle manzara resmine ilgisinin göz ardı edilebileceği varsayılmış olabilir. Bununla birlikte *Lives*'ın sıkı bir okuması, Vasari'nin manzara resmine ve iyi manzara boyayabilen sanatçılara hayranlığının yanı sıra manzara betimlemesinin, onun “kusursuz” üçüncü yolunun ayrılmaz bir parçası olduğunu da gösterir.² Vasari'nin manzara resmi bilginlerinin gözünden kaçmış olmasının ikinci gerekçesi, birbiriyle bağlantılı iki düşünce olarak hem manzara resminin ne olduğu konusundaki çağdaş kavrayışlarla hem de manzara resminin ortaya çıkışının Rönesans açısından ne anlama geldiğiyle ilgilidir. Manzara resmini anlatısız, konusuz bir tür biçiminde tanımlama eğilimindeyizdir. Bundan dolayı bu türün on altıncı yüzyılda sözümona bulunuşu, “sanat için sanat” anlayışına doğru bir yönelme olarak kutlanmıştır.³ Vasari'nin boyalı manzara resmi anlayışı bu kavrayışlardan ayrışır.

Onlar doğada ne gördülerse onu,
daha çoğunu (e non piú) değil, taklit
etmeye çabalamışlardır.

Vasari için “manzara” sözcüğü, bizim şimdiki tanımımızda olduğu gibi ya doğanın ayrıntıları ya da uzak açık hava alanları anlamına gelebilir. Ancak çağdaş tek bir birlikli uzay matrisi anlayışıyla uyumsuz olarak Vasari sıklıkla çoklu manzaraları, *paesi*'si olan tek bir resim tanımlar. Vasari'nin çoğul sözcük kullanımı, “manzaraların” ona göre bir yapıt içerisindeki türlü süsleyici vinyetler de⁴ olabileceklerini gösterir. Ek olarak manzara, Vasari'nin kullanımı bağlamında bir yapıtın dekoratif planının yapılardan ışıktandırmaya değin türlü yönlerini içerebilir. Son olarak ve belki de kimi sanat tarihçilerini düş kırıklığına uğratarak Vasari, arı manzara imgeleri denen şeylerin varlığını onaylamasına ve kendisi de böyle işler boyamasına (Arezzo'daki evinden *Landscapes with Burning Buildings*'de de görebileceğimiz üzere, Res.1) karşın o, bu resimlerin kendi kitabında geniş değerlendirme ve tanımlamaya değecek denli önemli sanat yapıtları olduklarını düşünmez.⁴

³ *Disegno* (İtalyanca'da kelime anlamıyla “çizim” veya “tasarım”) hem çizim yapma eylemini hem de bir sanat yapıtını tasarlama ve kavramsallaştırma sürecine gönderimde bulunur. Rönesans sanat kuramında temel bir ilkeyi temsil eder. Bkz. “Disegno,” *Glossary*, National Gallery, Londra. <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/glossary/disegno> (Ocak 21 2025) ve “Disegno,” *Oxford Reference*. <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095721550> (Ocak 21 2025).

⁴ Genellikle kısa, özgün ve anlam yüklü anlatılar ya da resimler [ed.].